

ASTRONAUT

Een herfstdag in het zuiden van West-Vlaanderen. Een kleine naakte astronaut daalt neer op de scheidingshaag tussen twee tuinen in Kortrijk. Het blijkt een schepping te zijn van de bekende beeldhouwer José Vermeersch uit het nabijgelegen Lendeledede. Deze teraardebesteding vormt de motor voor een hemel- en een hellevaart, een passie- en een kerstverhaal, een symbolische novelle over verkeerde lieveheren, kunst, geld en geweten.

01

In de landelijke West-Vlaamse gemeente Lendeledede werd de onvermoeibare beeldhouwer José Vermeersch 75 jaar. Hij gaf een herfstfeestje in intieme kring. Het was mooi weer voor de tijd van het jaar; alles greep in de tuin plaats. Het jaar daarvoor had Vermeersch een feestelijke tros van 74 spinaziegroene ballons opgelaten, waar hij een gelegenheidstekening aan had gehecht. Er stond een hond op die op een sfinx geleek.

‘Voor de vinder,’ schreef de meester eronder. ‘Van José Vermeersch, 74.’

Die vinder bofte dan maar even. Voor een werk van Vermeersch werd sedert de jaren '60 van de 20e eeuw vrij veel betaald. Vooral ook sinds een aardbeving in Californië een vijftigtal van zijn ginds geëxposeerde beelden had vernield.

‘Het is om u te laten weten dat ik in goede orde, zij het ietwat nat, een tekening van uzelf aantreffen mocht in mijn vijver,’ schreef toen na enkele weken een industrieel uit Geldenaken terug. ‘Zeer wel bedankt en nog gefeliciteerd met uw verjaardag.’

‘Godver,’ had Vermeersch gegromd. ‘Het zijn altijd dezelfde die geluk hebben. Een vent met een vijver, hoe is het toch mogelijk. Ik ga daar volgend jaar iets aan doen, een minuutje hé!’

Dit jaar construeerde de kranige levenskunstenaar een supertros van 2 X 75 frambozenrode ballons. De wind blies pal de provincie weer in. Die zat dus goed. Er moest een echt beeldje uit gebakken klei mee het zwerk in, als parachutist. Het had de afmetingen van de voorarm van een scheepsbouwer, van toen er in Vlaanderen nog boten werden gebouwd, wel te verstaan. José Vermeersch kleepte zijn beelden zelden aan. Met die tierlantijnen moeide hij zich niet. Het beeldje stelde dus een naakte astronaut voor, die heel verwonderd keek.

Stipt om 15 uur 45 op dat herfstfeestje in de tuin – het tijdstip waarop 75 jaar daarvoor de beeldhouwer zelf al net zo verbaasd het levenslicht had aanschouwd – begon de vreemde hemelvaart. Statig zeilde het ding weg. Even leek het erop alsof de ballons hun vrachtje niet aan konden. Ongraag verliet de astronaut-uit-klei Moeder Aarde. Maar zie: met een fikse heupzwaai zwierde hij zich toch de lucht in, de benen omhoog.

José Vermeersch hief het glas. Iedereen dronk hem toe. Een slordige som geld werd een stipje aan de zevende hemel boven de nijvere provincie West-Vlaanderen, meegesleurd door die reuzenframboos van 150 ballons.

‘Een omgekeerde geboorte, een goed gezwel,’ mompelde Vermeersch op zijn typische manier. ‘Het is maar zoals ge het beziet.’

Hij aaide zijn hond over de kop en schonk nog eens in.

02

In de Kortrijkse Vestingstraat leefden de katten niet lang. Dat was de schuld van mijn buurman Smalle Geboorte, een magere vent achter in de 40. Die schoot op alles wat in de buurt bewoog. Ik slikte altijd mijn protesten in. Pierre ‘Smalle Geboorte’ was namelijk elektricien bij de firma Marien Oesters & Zn. Bijna elke week bracht hij voor mij allerlei lekkers uit de zee mee. Daar was ik erg op gesteld. Ik zou zélf moorden begaan voor een vleugel rog, oestersnot en een dampende pot mosselen. Pierre was dus gul met dode dieren. Eigenlijk knalde hij ze alleen uit duivels genoeg neer.

Groot was de verwondering van Smalle Geboorte (nog groter dan die van zijn moeder bij zijn geboorte, ze schudde even haar kont en hij gleed er zo uit) toen hij op die mooie herfstmiddag die rare zeppelin in de lucht zag hangen.

‘Reclame,’ dacht hij eerst.

Hij pakte zijn verrekijker en zag het pakje bengelen. Toen floot hij tussen zijn tanden. Hij holde naar binnen om zijn geweer van het aanrecht te grissen. Die frambozenrode dubbele tros naderde namelijk langzaam het luchtruim boven zijn territorium, dat hij als een kater afpiste en bewaakte. De wind zat dus goed voor hem: hij zou zich eventjes amuseren met het afschieten van wat zich boven zijn met bloedeigen spaarcenten gekochte grond bewoog. Dat was een ijzeren wet in het grootboek van de graatmagere Pierre ‘Smalle Geboorte’, werkzaam in de oester. Moorddadig grinnikend holde hij weer zijn tuin in. Hij loerde met zijn visogen de lucht af en schouderde dan het geweer.

‘We gaan het eens ferm doen hagelen,’ mompelde hij verheugd. ‘Dat schoon weer heeft nu al lang genoeg geduurd, hi hi.’

Veerle en ik keken met ogen als vliegende schoteltjes naar boven.

‘Verdraaid,’ mompelde ik, ‘een kapotte parachute. Waar is de verbandtrommel?’

‘Wauw!’ deed Veerle. Dat vatte het goed samen.

Door de haag die de tuinen scheidde, ontwaarde ik tussen de bladeren door plotseling wat contouren van Smalle Geboorte, zo daar sprake kon van zijn. Hij stond al te mikken, deze zelfverklaarde Pietje-de-Dood.

‘Er hangt iets aan!’ riep Veerle.

‘Sst!’ siste ik. ‘Hij is weer bezig!’

‘Wie?’ ‘Die kloothommel van hiernaast gaat erop schieten,’ fluisterde ik in haar linker oor.

Pierre ‘Smalle Geboorte’ stond zeer geconcentreerd te mikken. Zijn burens merkte hij niet op: de scheidings haag had haar bladeren nog aan. Plotseling begon hij te vloeken. Er haperde iets met zijn schietgeweer. Als de weerlicht spurte hij weer naar binnen.

Even bleef de al fel gedunde tros verpakte lucht besluiteloos boven deze bezette gebieden hangen, als de doodskist van Mohammed tussen hemel en aarde. Toen nam hij een besluit. Een kluwen van touwtjes en rode velletjes daalde op onze haag neer, pardoes bovenop niemandsland. Een verwonderde astronaut reed nu te paard op een haag, schrijlings, terwijl vele nageboortes rond hem neerdwarrelden.

‘Een pop!’ riep Veerle verrast.

‘Verdomd,’ fluisterde ik.

Met gespreide benen bleef het onverwachte luchtwezen op wiens? haag zitten. Met zwakke knalletjes patsten nog enkele ballonnen kapot. Ik graaide naar de pop. Ik pakte het been beet dat aan mijn kant ...

‘HELADAAR,’ klonk het aan de andere kant van de haag. Pierre was teruggekomen. Hij had dat andere been al beet.

‘ZEG ... ’ begon ik.

‘IK wou EERST schieten!’ riep Smalle. ‘Afblijven, gij! En ’t is mijn grond.’

‘Heb je een vergunning?’ informeerde ik vinnig.

‘Het jachtseizoen is al open.’

Veerle stond nerveus op haar nagels te bijten.

‘Het is verdorie keramiek,’ zei ze. ‘Zeg ... ’t is een kunstwerk! Hou dat been stijf!

Maar pas op ... ’

‘Getver ... !’ gromde Smalle Geboorte. Hij wond zich op. Met een nijdige ruk sleurde hij de parachutist helemaal naar zijn kant.

‘Je breekt het ... !’ riep ik nog. Het was te laat. Zoals kinderen aan gevorkte kippenbeentjes trekken om een wens te mogen doen, zo trokken we de astronaut met een kort geknap tussen zijn benen uiteen. Ik had het ene been veroverd.

‘In zijn kruis getast,’ flitste het door mijn hoofd. Pierre had het overgebleven been bemachtigd, met romp en kop er nog aan. De navelstrengen van touwtjes en velletjes verdeelden zich tussen de strijdende partijen.

‘Zie je nu wel, zulthoofd!’ riep Veerle plotseling kwaad.

‘Stt!’ deed ik geschrokken.

Daar stonden we dan. Ik probeerde de scherven te lijmen.

‘Nu heb jij één been om op te staan, Smal ... Pierre!’ riep ik quasi-vrolijk.

‘HIER!’ riep Pierre terug. ‘Heb je ze al eens goed bekeken, die pop? Volgens mij heeft ze vlektyfus. Pak-an!’

Met veel bladergeritsel en armgezwaai zwierde hij het resterende deel, eigenlijk de hamstukken, zeg maar: de hoofdmoot, op het kunstgras in mijn tuin.

‘Geluk ermee, hou het maar. Maar ik ruim die vellen hier niet op, hé!’

We hoorden hem driftig wegstappen, de gewapende.

Toen begonnen we ons vragen te stellen over deze vreemde nederdaling van een astronaut die uit aarde was gemaakt en even aan de aarde was ontsnapt. Vanwaar kwam hij? Wie was hij? Van wie was hij? Wat moest dit betekenen?

Veerle plukte met forensische aandacht de velletjes en de touwtjes uit de haag. Ik raapte het geamputeerde beeld op en hield er even het ontbrekende been bij. Dan stak ik hem als een pasgeborene triomfantelijk in de lichtplas van de herfstzon omhoog en riep uit: ‘Aloysius! We noemen hem Aloysius, de kosmonaut. Ik plak hem wel weer.’

‘Astronaut,’ verbeterde Veerle. Ze verwijderde beukenblaren uit haar haren.

‘Niet kosmonaut. Astronaut. Hij behoort tot de Westerse wereld. Het is geen Rus.’

‘Daar maken ze nu geen onderscheid meer tussen.’

‘Zeg, het is echt een kunststuk, hoor! We gaan hem eens goed bekijken. Hier zit meer achter.’

‘Het is het startschot voor een bloeiende zaak,’ opperde ik.

‘Het is voorlopig nog een bloedend zaakje, met dat been eraf.’

Meewarig bekeek ik onverwachte engel.

‘Voor de geboorte van een mooie schreeuwlelijkheid moet je kunnen afzien,’ mompelde ik.

‘Wat?’

‘Dat het een ultrakorte zwangerschap was.’

‘O ja. Maar wat bedoel je daarmee?’

‘Laat maar. Soms begrijp ik mezelf niet.’

Ik zette een verse pot koffie. Veerle deponeerde het uit de lucht gevallen beeldje omzichtig op de pagina Werkaanbiedingen van de advertentiekraant. Over de naam waren we het eens: Aloysius. In het steentijdperk van mijn bestaan op deze blauwe plek in het heelal heette mijn troetelbeer zo. Ik voerde hem elke vrijdag frieten door zijn open navel, eigenlijk een buikwonde opgelopen na een kinder-oorlog. Vakkundig zette Veerle dat been er weer aan. Secondelijm kon wonderen verrichten. Een quarantaine van enkele dagen zou hem er wel weer bovenop helpen, voorspelde ze. Daarna onderwierpen we zowel Aloysius als de nageboorte aan een onderzoek, geconcentreerd als oogartsen. De toevalligheid van deze omgekeerde hemelvaart sloot uit dat iemand een grap met ons wou uithalen. Er waren veel landingsplaatsen mogelijk. Gebiologeerd keek Veerle toe. Ze had ook duidelijk medisch talent.

‘Waar kijk je nu zo naar?’

‘Wel, hier,’ mompelde ze, ‘kijk: de onderkant, op die voetzool.’

Ik keek ook scherper toe.

‘Kun je het lezen?’

‘Jo-sé Ver-meersch,’ spelde ik, terwijl ik simultaan de onduidelijke letters met mijn wijsvinger aftastte.

‘Amai,’ zeiden we dan samen.

‘Zie je wel dat het een kunstwerk is! Ik wist het subiet. Ken je Vermeersch?’

‘Natuurlijk.’

Parijs, Mexico, Bremen, San Francisco, Tokio, Keulen, de aardbeving in Californië ... José Vermeersch en zijn legertje beelden waren er geweest. Die aardbeving had sommige exemplaren wel even parten gespeeld. Terwijl in Brussel en omstreken schandalig grote verkiezingsfoto’s van politici de horizon vervuilden, hingen in enkele wereldsteden zijn metershoge affiches. De West-Vlaamse beeldhouwer had ook in den vreemde ‘prent geslagen’, zoals ze hier zeiden. ‘Hier’, dat

was de eigen, platte streek, patatten en pylonen, streek die een paar decennia meer nodig had dan de rest van de wereld plus een aardbeving aan de andere kant van diezelfde wereld om Vermeersch sant in eigen land te maken.

‘Hoeveel zou het waard zijn, denk je?’ vroeg ik stomweg.

Zie je wel, ik had de ziekte van de streek in mijn lijf: dit zogenaamde Texas van Vlaanderen, met een zogenaamd tekort aan werkloosheid en een neus voor zaken. Ondernemen was hier een heilig werkwoord.

‘Veel, alleszins,’ antwoordde Veerle, terwijl ze de dollartekens in mijn ogen probeerde te ontcijferen.

‘Alleszins veel zul je bedoelen,’ sneerde ik.

‘Vermeersch woont hier niet ver vandaan, in Lendeledede. Hij is heel bekend.’

‘Goed dat je nog Aloysius’ voetzolen bekeek, Veerle,’ merkte ik liefdevol op.

‘Iemand heeft ‘75’ op enkele van die ballonnen geschreven, kijk maar.’

Het klopte.

‘Vé ... ,’ zei ik, ‘jij die Agatha Christies kersttrucjes en Simenons motiefjes uit het hoofd kent ... Heb jij er enig idee van hoe of waarom of wat ... ‘

‘Mm,’ antwoordde ze.

‘Wat wil dat zeggen?’

‘Nee ... Ja ... ‘ Verliefd streelde ze Aloysius’ buik.

‘Hoe vind je hem eigenlijk?’ vroeg ze dan.

‘Heel mooi.’

‘Ik ook. Een onschatbare schat.’

‘Zou hij echt van Vermeersch zijn?’

‘Zo staat het er toch op, hé.’

‘Die getallen bieden de oplossing, denk ik.’

‘ ... zei Hercule Poirot ... ‘

‘75: een verjaardag, hé.’

Ik raakte de ruimtevaarder ook even aan.

‘Pas op dat je hem niet weer amputeert, slager.’

‘De schuld van vissenkop Pierre. Wat moet dit beduiden? Die pop heeft niet zonder reden een ballonvaart ondernomen.’

04

De grote Vermeersch uit het vlakke Lendeledede woonde in een aardig huis dat hij deelde met zijn vrouw. Zijn drie kinderen hadden hem al grootvader gemaakt, maar aan een zogenaamde derde leeftijd leed hij niet. Hij was van alle tijden. De tijdgeest had zijn werk wakker gekust. En omdat het goed was, kwam het in het vizier van zovelen, vriend en vijand.

Bij het huis op het land was een niervormige vijver. Lege wijnflessen die half uit de grond staken, hun ziel omhoog, bakenden een gazon af. Na een korte wandeling langs het water en tussen die flessen kwam je bij zijn ateliers. Ergens mekerde ondertussen altijd wel een geit. De ateliers waren indrukwekkend. Het complex bestond uit een inkomhal, een heuse expositiezaal, een ontvanglounge met bar en open haard, een geitenhok dus, een keuken, drie werkruimtes, een stouwhok, nog een (afgegrensd) stapelhok en een zolderverdieping. Het rook er naar hard en intens werken met aarde en vuur en vloeken. Overal stonden en lagen beelden, schilderijen en verpakkingskratten met internationale bestemmingen op. Hier werd een klein leger onderdak geboden. Van hieruit vertrokken expedities. De beelden varieerden van piepklein over manshoog tot reuzengroot. Sommige zaten nog een tijdlang in hun geboortestangen gevangen. Het meest aangrijpend echter waren de honden. De schilderijen van vroeger, die Vermeersch nu niet meer tentoonstellen of verkopen wou, waren in het afgesloten stouwhok verborgen. Hij werd vooral vereenzelvigd met zijn beelden: aarde, klei, vuur. Een Duits magazine blokletterde ooit:

DER MENSCH, AUS ERDE GEFORMT.

‘Vé,’ zei ik, ‘we zouden José Vermeersch toch een mooie brief moeten zenden.’

‘Je neemt me de woorden uit de mond,’ antwoordde ze.

‘We moeten te weten komen of we Aloysius mogen adopteren, en hoeveel hij waard is.’

Ze keek me onderzoekend aan.

‘Mm,’ deed ze dan.

Ik kende haar afkeur wel voor mijn mercantiele neigingen. In haar ogen was Mercurius niet alleen de god van de handelaren, in Kortrijk hoog in het vaandel gedragen, maar ook van de dieven. Uitgerekend die Mercurius prijkte hoog en droog op de Halletoren op de Kortrijkse markt.

‘Mm,’ deed ze nog eens. Haar ogen voerden een ongenadige dissectie op de naakte Aloysius uit. Ze pelden laag na laag van zijn lijf af.

‘Het is net alsof hij leeft,’ besloot ze dan. ‘Eh ... als we nu eens belden?’

‘Maar ... Oh ... Nee, weer dat gedoe met bellen ... Wat zal dat opleveren?’

‘Ja ja, al goed.’

‘Al dat bellen ... ‘

‘Geen telefoontje dus.’

‘Kunnen we zijn adres opzoeken en een afspraak versieren door hem te schrijven?’

‘Een ouderwetse brief? Ja, daar ben jij goed in. Hij is niet meer van de jongste, overigens.’

‘Vooruit dan, we hakken de knoop door.’

'Doe je het?'

'Ja ja Veerle, vanavond nog.'

Ze stond op, drukte haar mond op de mijne en verliet het souterrain. In de straat blafte een hondje.

'Zorg goed voor Aloysius.'

'De groeten aan je ma, jij.'

'Werkelijk?'

'Niet echt.'

'Vergeet niet te schrijven. Niet aan mij.'

'Doen, niet doen.'

05

Natuurlijk beantwoordde de beeldhouwer de brief niet. We besloten hem op zijn nest te verrassen. Althans: proberen te verrassen. Op een winderige middag namen we de bus naar het grote dorp Lendeledede. Aloysius reisde niet met ons mee. We vreesden dat hij het gehobbel van de bus niet overleven zou. Of dat zijn verwekker zich bij deze confrontatie zou gaan bedenken en het beeld uit onze armen rukken: 'Sorry leukerds, de tombola gaat niet door, een jammerlijke vergissing, de wind zat verkeerd.'

Met artiesten wist je maar nooit.

Wel hadden we enkele bewijskrachtige velletjes met '75' erop meegenomen: een idee van Veerle.

'Zeg, zou jij dat kunnen, Vé,' opperde ik, 'beelden of schilderijen maken en die dan verkopen, en ze nooit meer terugzien? Ik bedoel ... '

Eigenlijk bedoelde ik iets anders.

'Mm ... ' deed ze.

'Wat?'

Dat gehobbel ook.

'O ja,' knikte ze dan, 'o ja. Neem nu dat je 5 000 euro krijgt. Je zou toch gek moeten zijn om ... '

Ik knikte en knikte niet. Ze kon er van denken wat ze wilde. Dat gehobbel dus. In zekere mate begon ik aan Aloysius gehecht te raken.

We naderden Lendeledede. Er waren weinig bushaltes. Veerle haalde het adres boven, dat we in de laatste telefoongids die ooit verschenen was, hadden opgezocht. We begonnen aan een voettocht van ongeveer twee kilometer, nadat ik

de weg had gevraagd aan een man zonder tanden. Lendelede bood weidse vergezichten.

José Vermeersch liet ons doodgewoon binnen, alsof hij ons al jaren kende. We hadden gedacht dat hij er veel ouder uit zou zien.

'Aha,' knikte hij, toen Veerle zo'n frambozenrood ballonvelletje opdiepte en voor haar neus liet bengelen als een Hollands maatje dat ze elk ogenblik naar binnen kon slobberen.

'75, is het niet, proficiat,' zei ze.

'Proficiat,' knikte ik ook.

We mochten gaan zitten. José Vermeersch schraapte uitvoerig zijn keel. Ik vond dat hij er zowel robuust als breekbaar uitzag. Hij straalde een kracht uit die kon scheppen en vernietigen.

'Jullie zijn dus de gelukkigen, hé. Van waar ... '

'... van vlakbij, we komen uit Kortrijk,' onderbrak ik.

'Tiens.'

Hij keek naar buiten, naar niets, grijze luchten en pylonen en draden misschien. We zagen hem denken: 'Kortrijk? Zo'n grote tros ballonnen? Die dingetjes vliegen verdomme tot soms boven Polen!'

'Zeg eens ... ' zei hij dan. 'Twee keer vijfenzeventig ballonnen eh ... Gij maakt me niet zot, hé.'

We hadden afgesproken dat we hem de perikelen met buurman Smalle Geboorte niet zouden vertellen. Ik deed dus mijn verhaaltje.

'Eh ... ik ... We wonen in een souterrain in de Vestingstraat. Er is een grote tuin met gras en groenten en bloemen. Achteraan staat een garage die nu als werkschuurtje wordt gebruikt. Naast dat gebouwtje ... '

'... Ja ja, waar is de tijd van al die antennes, hé,' gromde de beeldkunstenaar. Ik zweeg verrast.

Antennes? Schitterende vondst, terwijl ik een verhaal over vlaggenmasten wou opdissen.

'Oké, het is verdiend dan,' zei hij dan. Hij pakte een fles wijn van onder de tafel. Opgelucht keken we elkaar aan.

'Enne ... is er schade?' informeerde hij plotseling.

'Nee ... dat wil zeggen: we hebben wel een been moeten lijmen. Het hing er nogal kaduuk bij.'

'En is dat gelukt?'

Vermeersch beklemtoonde elk woord op een bijna dreigende manier.

'Alo ... het been houdt het tot nu toe, ja.'

'Jullie hadden het beeld beter naar hier meegebracht, dan kon ik er eens naar kijken.'

Plop.

‘Ja,’ knikten we. José Vermeersch liet de wijn in de glazen klokken.

‘Allez, gezondheid, op mijn vijfenzeventig dus. En op mijn postuurkens.’

‘Gezondheid.’

Ik begon me op mijn gemak te voelen. De man beschikte duidelijk over humor.

‘Originele manier om uw verjaardag te vieren, meneer Vermeersch,’ zei Els.

‘Zeg maar José. Je ... Jullie zijn te jong voor meneer. Ik ook.’

Er zat wat craquelé in zijn stem, zoals in de bodem van een oude mok.

‘Mooi vergezicht van hieruit, me ... José,’ merkte ik op. Hij knikte met zijn oogleden en zeilde met zijn blikken weer naar buiten, terwijl hij eigenlijk naar ons keek.

‘Ik heb ... ’ begon hij.

Toen kwam er een vrouw binnen die meldde dat er telefoon was. We hadden haar nog niet gezien. Telefoongerinkel hoorden we evenmin.

‘Het is weer voor die runderoren, José,’ zei ze. ‘Het schijnt dat ze al aan het rotten zijn. Je zult je moeten haasten.’

‘Ja ja,’ knikte de meester wrevelig. Hij stond op en verdween, de ‘godver’s kwistig maar niet al te luid rondstrooiend.

‘Ik zie dat hij jullie al iets te drinken heeft gegeven,’ knikte ze. Ze stak een hand uit die we even drukten. ‘De vindere van het verjaardagsbeeld zeker? Ach, dagelijks hebben we hier volk,’ merkte ze koudbloedig op. ‘Mijn man ziet zo zelden de binnenkant van zijn atelier. De bussen met de Limburgers of de gepensioneerden, die zijn het ergst. Dat gekwebbel. Ik versta ze niet, die Limburgers bedoel ik. En ze kunnen nergens afblijven. En nu zijn die runderoren nog verrot ook. Het was voor borstelhaartjes dat José die oren besteld had. Dat zal nu niet meer gaan. Enfin: ik heb niks tegen Limburgers of oude mensen, maar al dat gekwetter potverdorie. Al die kannen koffie. Dat moet allemaal koffie hebben. Ze zijn allemaal gelijk. Dat duurt zo een hele namiddag lang. Het is om tureluurs van te worden. Als zo’n bus weer vertrekt, davert hij van de cafeïne. De vrouw van een artiest moet toch ... Jullie zijn toch niet ... ’

Ze keek bezorgd naar buiten, naar de parkeerplaatsen naast de vijver.

‘... ook wel met de bus, mevrouw,’ haastte Veerle zich te zeggen. ‘Maar het is een gewone lijnbus uit Kortrijk, en we zijn maar met z’n tweeën, hoor.’

‘... en we drinken geen koffie,’ deed ik fijnzinnig.

‘Aha, uit de omstreken?’

‘Uit Kortrijk, ja.’

‘Mm, en zijn ruimtevaarder ... ’

‘In goede handen, mevrouw. Bij ons in de tuin eh ingedaald, eh, neer gedaald.’

Toen verdween ze, want de schepper kwam terug, nog immer zacht vloekend en voor zich uit mompelend.

‘Dat heeft niet lang geduurd,’ hoorden we haar nog zeggen. De kunstenaar bromde iets van schone liedjes en lelijke steenezels en ging weer zitten. ‘Zo,’ besloot hij, ‘ze denken dat ik nog kan toveren ook. Het enige dat ik doe, is wonderen verrichten.’

Hij walste de wijn in zijn glas. De bewolking op zijn gezicht loste zich vlug op. Hij bestudeerde ons ongenadig.

Wij waren dus de ‘gelukkigen’. Zouden we nu meer informatie over het beeld krijgen? José Vermeersch hoestte kort en droog.

‘We vroegen ons af ...’ begon Veerle, en ze keek simultaan boos naar mij omdat ik al bij voorbaat zat te knikken.

‘Eh ... we vroegen ons af wie of wat het beeld voorstelt.’

Even bleef het stil. Misschien was dit een heel slechte vraag. Vermeersch keek naar buiten en schraapte weer zijn keel.

‘Ja,’ zei hij dan. ‘Ja. Het is een ballonvaarder, hé. Haha. Een ... wel ja: zo’n astronaut, maar zonder kleren. Geen apenpakje aan. Van kleren trek ik mij niks aan. Hm. Ha ha. En zijn hoofd helt naar links.’

‘Ja?’ knikten we vragend.

Daar hadden we echt niet op gelet. Dat was zelfs aan de medische aandacht van Veerle ontsnapt. Eh ... waar was links?

‘Da’s tegen de wind. Het waait heel hard daarboven, hm hm hm.’

Vermeersch begon nu een reuzenpijp te stoppen. Verbouwereerd keken we hem aan.

‘Wat meer is: hij komt neergedaald uit de hemel. Dat was toch de bedoeling. Het is, om zo te zeggen, het omgekeerde van een hemelvaart. Dus: een hellevaart, ha ha. Terug naar de aarde. Want het is maar door aarde en vuur dat de hemel bereikt wordt. Eerst afzien. En ik weet wat dat is.’

‘Aha,’ knikte ik. Vermeersch keek me van onder zijn oogleden slim aan.

‘Ook daarom heeft hij zijn hoofd naar links gewend, vanuit zijn oogpunt bekeken,’ vervolgde hij. ‘Wie ten hemel vaart, kijkt naar rechts, naar omhoog, of gewoon voor zich uit, op zoek naar stom geluk en veilig gevoel. Maar wat is een kunstenaar daar mee? Wie ter helle vaart, of ter aarde, kijkt naar links. Daar is een grotere concentratie aan waarheid. En onveiligheid. En onbehaaglijkheid. Golgotha. Ja?’

José Vermeersch prikte met de steel van zijn pijp in mijn richting:

‘Zo zit dat ineen.’

‘Amai,’ zei Veerle. ‘Daar steekt altijd meer achter dan een mens vermoedt.’

Dat was de Veerle van de wiskunde en de verklaringen. De beeldhouwer

negeerde haar opmerking.

‘Kom maar eens mee naar het atelier,’ beval hij. ‘En pak dat glas maar mee.’

Verbazend kwek sprong hij op. Hij greep de fles wijn bij de hals en ging ons met korte krachtige stappen voor naar zijn heiligdom. Ik vroeg me af of hij straks de verse lege fles ook in de grond zou schroeven.

06

We keken ons de ogen uit de kop. Het legertje van beelden en schilderijen, mensen en honden was indrukwekkend. Ik floot beleefd tussen de tanden. Hier was de uit de lucht gevallen astronaut dus geboren. En ontstegen aan de aarde en het vuur. Geschapen en uit handen gegeven, opgetild en vervoerd door de lucht, wind.

Toen José Vermeersch de deur naar een zoveelste vertrek opengooide, werd onze bewondering pure verbazing. Aan de muur hingen tientallen christussen aan hun kruis. Vermeersch lachte kort toen hij onze gezichten zag.

‘Honderd achtentachtig,’ deed hij mee. Hij maakte een weids, koninklijk armgebaar en barstte dan in een hoestbui uit. Nu floot ik echt hardop. Veerle blies haar wangen bol.

‘Allemaal ... eh ... allemaal verkeerde?’ informeerde ik, toen de meester weer tot bedaren was gekomen.

Hij knikte bevestigend: ‘Hier hangen inderdaad honderd achtentachtig verkeerde lieveheren. Ze kijken allemaal de linkerkant op. Zie ze eens loeren!’ De beeldhouwer hief zijn linkerbeen, als een hond die moet plassen, als wou hij het zaakje even met een voorbeeld illustreren, en klopte zijn pijp tegen zijn schoenzool. Eerbiedig keken we naar de as die hij zomaar op de vloer morste. Dan ging onze aandacht naar dat vreemde peloton kruisbeelden aan de muur genageld. Ze leken kriskras opgehangen. Of zat er een systeem in?

‘Eh ... u verzamelt die dus?’ informeerde Veerle op haar beurt aarzelend.

‘Ja. Het is een kleine afwijking van mij. Iets voor de aardigheid. Pas op: er zijn er voldoende van te vinden, en ze zijn niet meer of niet minder waard dan gewone lieveheren. Maar hoe meer ik er heb, hoe minder er ergens anders van bestaan. Da’s natuurlijk nogal logisch. Andere verzamelaars ken ik niet. Ik herken ze nooit tussen hun kiekens wanneer ik op stap ben. Ik toon mijn collectie ook niet zo vaak. Maar voor jullie ... ‘

Weer kwam een hoestvlaag opzetten.

We waren verrast door dat onverwachte, half geformuleerde compliment en door die waterval van woorden die plotseling uit dat stugge hoofd klaterde.

‘Ja ... ’ zei ik eindelijk. ‘Dus eh ... Stel dat ik ... ’

‘... dan mag je hem brengen. Hij krijgt hier onderdak, en ik geef je er nog wat voor ook,’ vulde José Vermeersch aan.

‘Amai,’ verzuchtte Veerle.

‘De verkeerde lieveheer,’ ging de beeldhouwer door, ‘luistert naar de verdoemden, de sukkelaars, de moordenaars, de veroordeelden. Die deed ten minste de moeite om aandacht te schenken aan hun alibi. Daar zou de echte rechtspraak begonnen moeten zijn: soms is de vermoorde schuldiger dan zijn moordenaar. Alle andere christussen volgen de officiële canon. Ze beantwoorden aan het veilige gevoel van een makke meerderheid. Ze volgen de wetten en de voorschriften van de grote gelijkmakers. Niks mee te maken, ik, met die grijze muizen. Want het hart zit gewoonlijk iets naar links, verdorie! Ieder hart is een linkerhart. Vandaar mijn collectie. Ziedaar ook mijn kunst ... ’

‘... en mijn leven,’ voegde hij er een seconde later nog aan toe.

Uit pure eerbied en verbazing voor zoiets ongewoons stonden we als aan de grond genageld.

‘Kom,’ wenkte de kunstenaar. Hij nam ons mee naar de onthaalruimte in de ateliers. Hij veroorzaakte vuur en ontkurkte een andere fles. We hoorden op het land een fluitwind langsheen de afrasteringen gieren.

‘De astronaut kijkt dus ook de linkerkant op,’ zei Vermeersch, ons toe toostend.

‘Hij is veel waard. Ik kan het weten. Mijn ziel steekt erin. Hij is van jullie. Moet je nu nog iets weten?’

Ik ging op het randje van mijn stoel zitten.

07

Ietwat dronken en daardoor bij wijlen dazend keerden we twee uur later naar het souterrain terug. De wind wakkerde aan tot heuse storm. Misschien zou die straks een naam krijgen van de onweervrouw op tv. De beroemde beeldhouwer had ons nog een bewijskrachtige verklaring op papier meegegeven. Daarin bevestigde hij dat we de astronaut rechtmatig hadden verworven. En dat onze Aloysius een waarde vertegenwoordigde hoger dan 2 500 euro.

‘Altijd welkom,’ had hij nog gezegd. ‘Het liefst met een verkeerde onder de arm.’

Voor mijn ogen doemde een bloeiende zaak op, met diverse filialen. Met Veerle deelde ik het hoofdkantoor, in Rome. Of nee: Londen. Zakenverplaatsingen ondernam ik in een purperen Testarossa. De geldstroom viel niet meer te stuiten. Journalisten zwermde als bosjes muggen om mij heen, wachtend op een glimp, een verklaring.

‘Vé ...’ begon ik in de bus. ‘We zouden kunnen ...’

Ik constateerde dat ze sliep. Haar hoofd rolde als een te zware pompoen aan zijn steel heen en weer tussen haar schouders.

‘Een slapende vennoot,’ dacht ik, ‘een verkeerde lievevrouw.’

Een loodgrijze kap vol met onheil schoof over Kortrijk toen de bus de terminus naderde. De eerste regendroppen vormden amoebeachtige eilandjes op de ramen.

08

Onder het fluiten van een Argentijns treurlied klopte ik een spijker in de muur en hing er mijn eerste verkeerde lieveheertje aan. Ik had hem gejat uit het huis van mijn moeder, nadat we bij het drinken van whisky haar afgeknotte vioolcarrière grondig hadden betreurd. In mijn gedachten dwarrelden de eerste euroflappen aan mijn voeten neer. Ik raapte die schroomvol op, streek ze eerbiedig glad, hield een ervan in de vlam van een kaars en stak er een sigaar als een zepelin mee op.

Ik besloot overal te informeren in verband met de zogenaamde verkeerde lieveheren. Driehoekige Kaapse postzegels, of langwerpige uit Togo, verwekten vroeger bij mij eenzelfde opgewonden nervositeit. Soms ook moet je mythes een duwtje geven, bijvoorbeeld door er over te spreken.

In mijn verzonken verdieping rustte Aloysius, de nedergedaalde, vredig. Meer en meer herkende ik zijn schepper in hem.

Die avond nam Veerle de verkeerde lieveheer weer van de muur. Ze legde hem in de lade met de fotoalbums.

‘Waarom doe je dat nu?’

‘Ik wil geen pottenkijkers als we vrijen.’

‘Maar hij kijkt toch de andere kant uit?’

‘Misschien uit schaamte. Wat ben je van plan? Breng je hem naar Vermeersch?’

‘Weet nog niet.’

‘Wat doen we met Aloysius?’

Veerle hield de astronaut als een baby in haar armen.

'Zou een verkeerde lieveheer ongeluk brengen?'

'Geen idee, hoor.'

'Je kent je klassiekers niet.'

'En die gevallen engel hier?'

'We zouden toch moeten proberen hem te verkopen.'

'Wat zal Vermeersch daarvan zeggen?'

'Aloysius is nu van ons, hé.'

Veerle knikte. Ze wou al lang eens naar de Kaapverdische eilanden.

09

Pierre 'Smalle Geboorte' bracht geen oesters meer te mijnen huize. Dat betreurde ik ietwat. Een laatste keer had hij dat wel nog gedaan, vlak na de nederdaling annex relletje in de achtertuinen. Onmiddellijk nadat Veerle de eerste oester van onder het zeewier had geplukt en open gewrikt, wisten we dat we de zeepaardjes van Troje in huis hadden gehaald: we vielen zowat flauw van de stank. Van zodra het donker werd, kieperde ik het zootje weer over de haag, omgaand retour. Ergens floepte een licht aan. Van dan af wisselde ik geen woord meer met mijn schietgrage buur. Waarschijnlijk had Smalle Geboorte na verloop van tijd spijt gekregen van zijn gulle gooi met de geamputeerde astronaut. Wijzelf lieten niks los over onze aanwinst. Alleen die ene keer, toen Pierre die stinkende weekdieren aan de deur kwam leveren, had ik het nog even over dat poppetje gehad: dat niemendalletje dat nu overal in de weg lag. Nee, het kon niet rechtop staan. En stuk ook nog, verhippeltjes. Pierre had wat gegrinnikt, zich al bij voorbaat verkneukelend in zijn maritieme grap. Van kunst had hij toch geen kaas gegeten. Hij schoot liever gaten in het zwerk, de flapdrol. Ozonbelasting moesten ze hem berokkenen. Tja, maar voor zoiets mocht het al eens stevig stinken. Dat was een gezonde filosofie over een onwelriekende zaak. Typisch Texas. Veerle kocht een dozijn kaarsen die naar groene appel geurden en ontstak die alle tegelijk. Deze orthodoxe ingreep hielp een beetje om de lucht in mijn souterrain te reinigen.

Soms moet een man even alleen op pad. De heks of stiefmoeder blijft thuis, de jager trekt eropuit. Veerle, haar vrije tijd verdelend tussen mijn souterrain en haar ouderlijke woning, gooide zich inmiddels ook op de studie van het Esperanto. Een oude droom van haar. De zorg voor Aloysius en de lieveheer liet ze verder aan mij over. Daar had ik tijd zat voor, als thuiswerkend ambtenaar RKK (Reconversie Kortrijkse Kleiputten).

Op een vrijdagvoormiddag, omstreeks het uur der aperitieven, trok ik eropuit. Ik had bagage mee. Het getuigschrift van Vermeersch hield ik in een map onder mijn arm geklemd. Aan mijn hand bungelde een plastic zak waar Aloysius in stak, als een kerstekind ingebed in proppen advertentiekranen.

Vriend-verzekeraar Piet V. hield kantoor in de Budastraat. Hij ontving me heel joviaal. Net wat tijd, wat een geluk, had gebeld, meer tijd, blablabla, alles kits?, ook in de liefde?, sherry?, een minuutje. Ik deponeerde mijn bagage op zijn gigantische kantoormeubel.

‘De liefde, Piet, is als een kegelspel,’ deelde ik hem mee. ‘Sherry graag, ja.’ ‘Ahum,’ deed Piet, ‘zeg wel.’ Hij wachtte even tot ik mijn vergelijking door zou trekken. Niks trok ik door. Ik deed er even het zwijgen toe. Een kegelspel is een kegelspel. Punt uit.

Ik nam een slok sherry, wreef mijn handen warm en haalde dan voorzichtig Aloysius uit zijn baarmoeder, kopje vooruit. Ondersteboven en poedelnaakt hield ik hem daarna voor de neus van mijn verzekeraar, de hiervoor en hierna genoemde Piet V.

‘Wat is dat?’ vroeg die verbaasd.

‘Pure ernst, grote kunst, man,’ zei ik.

‘Wat moet ik ... ’

‘Niets, wacht.’

Ik legde de pasgeborene op het glanzende oppervlak van het bureaumeubel en plukte Vermeersch’ verklaring uit de map.

‘Lees dit even.’

Piet V. zette een duur, overbodig brilletje op zijn neus.

‘Ja, en dan? En hoe kom jij aan dat beeld?’

‘Niet te veel ineens.’ zei ik. ‘Heb je iets te roken?’

Ik ontving een Hollands sprietje.

10

‘Ja, vertel nu eens?’

Ik pafte gezellig enkele rookwolkjes bijeen, sloeg behaaglijk mijn benen over elkaar en stak van wal. Piet V. loerde stiekem nog even op zijn Playboyhorloge. Pas daarna spitste hij de oren. Ik begon mijn verhaal in de tuin van het souterrain, bij het gehassebas met Pierre en Aloysius. Ik liet dit plot vervolgens zacht landen op het brede bureau van Piet V. hemzelf: hoe zwaar zou hij als verzekeraar dit beeld

bijvoorbeeld verzekeren? Kon hij mij een vertaling in klinkende munt geven van de handelswaarde van de astronaut?

Door mijn vragen heen schemerde een andere suggestie.

Een langgerekte fluittoon ontsnapte van tussen Piets tanden. Zijn Hollands sprietje beschreef een parabool naar zijn mond. Hij pakte Aloysius vast en monsterde hem.

‘Zeg iets, pummel,’ dacht ik.

‘Waarom wil je dat ding verzekeren?’

Godverdomme.

‘Ding, ding!’ foeterde ik. Mijn sigaartje viel kwaad uit mijn mond en rolde een eind gek weg over de ijspiste van dat bureauoppervlak.

‘Dat is potverdorie kunst, man. Heb je dan niet ... ‘

‘Gaat het binnenkort branden bij jou thuis?’ onderbrak Piet. ‘Heb je veel vijanden? Ben je stervende?’

Ik scharrelde naar mijn spriet en inhaleerde diep. Piet V. blies de as van zijn mooie bureau weg met een gezicht alsof hij de urne van zijn eigen moeder had gemorst. Aloysius zelf gunde hij geen blik meer, de kloothommel. Handelaars-trucje? Nu wapperde hij met Vermeersch’ hanenpoten.

‘Geloof jij dat?’

‘Kunst is onbetaalbaar,’ flapte ik het eruit. ‘En de kunstenaar bepaalt ten minste de wereldse waarde ervan.’ Ik wou het woord ‘handelswaarde’ niet eens gebruiken. Van Texaanse woordenschat kreeg ik de vellen in mijn mond.

‘Kunstverzekeringen zijn ook duur, hoor,’ wierp Piet op. ‘En jij die niet eens je eigen leven hebt verzekerd, wil die stenen pop hier ... ‘

‘Steen? Steen?’

‘Nou ja, eh ... Wat is het eigenlijk? Wat stelt het voor?’

‘Dus,’ probeerde ik, ‘je koopt het niet? Het is verdomme een Vermeersch, man! En het is toch de trend dat banken en verzekeringsinstellingen en zo ook wat kunst ... eh ... ‘

Verdraaid, waarom zat ik hier eigenlijk? Dat vroeg ik me plotseling af. Verkeerd adres.

‘Die trend,’ besloot Piet V. toen, schitterend afmakend met een keiharde penalty, ‘die trend is als een kegelspel.’

Ik zat klem. Even wachtte ik tot hij zijn vergelijking door zou trekken. Maar hij deed er het zwijgen toe. Gelijke munt.

‘Hoe is het met Veerle?’ vroeg hij geniepig.

‘Goed.’

We gaven elkaar een hand. Geen potten gebroken in dit Texas van Vlaanderen.

Ik was voor Piet iemand die de vervaldata van zijn facturen Home & Family en zo respecteerde. Maar een felbegeerde Levensverzekering zat er nog niet in: wat voor leven moest ik in 's hemelsnaam laten verzekeren?

'Sorry ouwe smokkelaar,' zei Piet V.

'Dag oplichter,' groette ik.

11

Het uur der aperitieven was al gevorderd. Ik at niet. Ik ging in het station zitten, in de ongezonde warmte van een wachtlokaal. Een plan rijpte in mijn hoofd. Ik dutte zowaar even in, geflankeerd door de geëmballeerde astronaut en zijn geloofsbrieven.

Omstreeks halftwee werd ik wakker. Naast mij zat een dompelaar. Hij had de rolkraag van zijn pullover over zijn hoofd getrokken. Helemaal voorovergebogen hing hij hulpeloos te slapen, de vrije val beoefenend in de ruimte. Ik voelde me plotseling zo rijk als de zee diep was. In een opwelling toog ik naar antiquariaat Belle Epoque aan het Vandaelepleintje. Een opgewekte deun ontsnapte aan mijn lippen. In de Welriekende Straat gooide achter mijn rug een kleine deugniet een stukje van 5 cent tussen mijn voeten. Ik tuinde er niet in en keek niet om. Ik kende dat trucje. Even jongleerde ik met mijn bagage, scharrelde naar mijn voorraad zakgeld en gooide twee muntstukjes over mijn linkerschouder. Het waren Hongaarse forintjes, van een vroegere reis begin jaren negentig van de vorige eeuw. Ik droeg die al die tijd bij mij als gelukbrengertjes. Nu had ik die niet meer nodig. Hardop grinnikend stapte ik door.

Begeleid door getingel en getangel deed ik mijn intrede in Belle Epoque. Het was tien voor twee. Een oude heer verscheen uit het niets. Als een djinn was hij van tussen die donkere sierflessen in de hoek tevoorschijn gefloept. Ik acteerde ver-rast.

'Hm, meneer.'

'O, dag meneer.'

Voor de tweede keer trok ik Aloysius als een konijn bij zijn nekvel uit zijn nest. 'Voorzichtig, voorzichtig,' mompelde de man, alsof hij bij voorbaat al wist dat het om een schat ging. Toen ik dat hoorde, wipte mijn handelaarshart als een jojo in mijn borst op en neer. Ik voelde dat ik beet had. Maar ik zou een dag en een nacht bedenktijd vragen.

Veerle zou ogen als vliegende schotels trekken als ze nieuws hoorde.

‘Zie je wel, zie je wel,’ mompelde ik hardop, terwijl ik me terug naar mijn catacomben spoedde. Een vrouw keek op.

‘Lieve vrouw, goede wereld,’ zei ik, nog luider.

In mijn verzonken verdieping wrikte ik een blik roomrijst open. Ik spoelde door met twee glazen witte wijn. Aloysius rustte op de sofa. De verkeerde lieveheer wendde, nu leunend tegen de muur op de kast, zijn hoofd af. Morgen zou ik de astronaut in antiquariaat Belle Epoque ruilen voor vele euro’s. En misschien deporteerde ik ook de verkeerde lieveheer naar zijn collega’s in de Lendeledse ateliers van José Vermeersch.

Veerle?

Veerle was druk in de weer. Haar ma’s gezondheid was niet zo goed meer. Terwijl ze haar syllabus Esperanto doorploegde, hield ze haar vrouwelijke ouder gezelschap. Kattebelletjes op mijn raam geplakt of haastige tekstberichtjes vormden de laatste tijd onze communicatie. Ik alleen had het lot van onze Aloysius in handen.

12

In het etalageraam van een winkel waar porseleinen doopartikelen verkocht werden, monsterde ik mezelf. Ter linkerkant vertoonde ik een uitstulping. Daar hing Aloysius, in een grote schoudertas, flink in de luren gelegd. Ik was zwanger van een astronaut. Nog enkele uren scheidden hem van zijn openbaar leven: een wellicht duister bestaan, tussen het schuldige gefluister van handelaren en heilers. Later zou hij pijn in zijn kop krijgen, door het geklop van hamers van veilingmeesters.

Even later passeerde ik poesjes in de etalage van het Fonds Dakloze Dieren. Ik raadpleegde mijn horloge en duwde dan zeer beslist de deur open.

‘Dat daar doe ik vanavond mee, als ik terugkom. Nu moet ik nog weg.’

Na deze vrij cryptische mededeling wees ik een inktzwart mormeltje aan.

‘Dat is prima, meneer.’

‘Hebt u er verpakking voor? Ik heb geen auto.’

‘Dat wordt uiteraard geregeld.’

Het roodharige meisje knikte naar een scheve toren bananendozen.

‘Oké, tot straks.’

‘Het zwartje dus, hij heet ook Zwartje, tot straks.’

Zo, dat was mijn goede daad, in het verschiet van groot geld. Op een luttele dag verkocht ik en adopteerde ik. Mijn geweten was gesust.

In Het Haantje ging ik een snelle hap eten. Daar begon ik echt gebruik te maken van mijn bedenktijd: de twijfel sloeg toe. Als die hummende heer uit Belle Epoque me 2 000 euro bood, dan moesten er ongetwijfeld nog andere hummende heren op deze wereld zijn die misschien nog meer verstuiven konden. Met mijn linkerhand verkende ik de contouren van Aloysius in de tas. Per aai telde ik er 200 euro bij. Mijn twijfel groeide gestaag. Omtrent één iets was ik het met mezelf eens: dat zwarte mormel uit het Fonds Dakloze Dieren zou ik Aloysius II noemen.

Ik bestelde nog een koffie en een bel cognac. Aan de toog vertelde een man een mop over een antieke kast, een pastoor en een boer. De patron knikte glimlachend en ontweek met zijn afstandsbediening stuurvaardig testbeelden en teletekstberichten op de televisie in de hoek. Een uiterst bedreven piloot, voorwaar. Hij kwam uit op een partijtje sumoworstelen.

‘Kijk, Marcel,’ knikte hij, ‘die daar gaan ook spaanders van mekaar maken, zoals die boer met zijn antieke kast.’

‘Wat een kolossen, godverdju. Die eten dag in dag uit pap.’

Even bekeek ik de Japanse vleesreuzen met hun hangbuiken en belachelijk kleine handjes. De patron legde zijn toetsenbakje neer, likte aan zijn vinger en bladerde door de krant.

Toen viel mijn blik plotseling op die foto in de krant, omkaderd door een grote hap tekst. Een schok. Hoe kon het dat ik dat nog niet te weten was gekomen? In deze tijden? José Vermeersch leek net niet te lachen; kraaienpoten trokken zijn wijsheid samen bij zijn ogen. Misschien was hij de seconde erna in een lachbui uitgebarsten. Misschien had hij de seconde ervoor een contract getekend. Het was alleszins een prachtige foto. Ik liet mijn elleboog verder uitglijden om wat tekst te kunnen ontcijferen. Beetje bij beetje reconstrueerde ik uit het drukke sjabloon van letters en woorden en zinnen het overlijdensbericht van José Vermeersch, gevolgd door een schets van leven en werken van de meester.

‘Het waait heel hard daarboven, hm hm hm.’

Ik hoorde het hem weer zeggen, met die lijzige, doffe stem van hem, die reuzenpijp stoppend. In Het Haantje had ik nog een paar cognacs gedronken. Nu liep ik weer door Kortrijk, mijn hoofd volledig bezet. Twee keer passeerde ik antiquariaat Belle Epoque. Moest ik niet eerder in een kunstgalerie zijn?

Echt geschrokken door het krantenbericht was ik niet, een beetje wel, maar mijn twijfel nam nu hand over hand toe. Ik greep Aloysius in de tas bij zijn nek vast. Hij zou mij niet ontglippen, zijn schepper achterna.

‘Misschien,’ dacht ik, ‘is de astronaut nu nog veel meer waard. Zo gaat dat. Men moet dood zijn. Zou de antiquair uit Belle Epoque nu al weten dat Vermeersch de pijp aan Maarten heeft gegeven? Toon ik hem straks ...’

Aan een kiosk kocht ik zes kranten, om mezelf te updaten.

‘Da’s een halve dag werk om te lezen,’ zei de vrouw. Tussen haar borsten bungelde het verplichte brilletje der geletterden. Die aangekondigde halve dag werk reduceerde ik tot vijf minuten bladeren met de natte vinger. Vier van de zes kranten meldden op een of andere manier het verscheiden van de beeldhouwer José Vermeersch.

‘Heb je ’t gevonden?’ informeerde de vrouw. Ik stond nog altijd bij de kiosk.

‘Ze moesten de kranten op een kleiner formaat drukken,’ foeterde ik.

Ik propte ze alle in de tas.

In café Den Engel las ik de berichten nog eens. José Vermeersch was werkelijk dood: men had hem doodgewoon in zijn ateliers aangetroffen, uitgestrekt op de grond, in missionarishouding. Lange tijd bleef ik in deze slijterij vertoeven, pendelend tussen vele gedachten, nog andere gedachten wisselend met oude toogbekenden. Ik liet me zelfs even overhalen tot een partijtje snelschaken, dat ik verloor, zodat er revanche diende te volgen, die ik godgenageld weer verloor. Toen ik opstond, had ik geen duidelijk plan meer. Mijn benen brachten me naar antiquariaat Belle Epoque. Het getingeltangel vulde weer mijn oren. Ik ademde diep in. Uit het halfduister, of was het uit een schilderij, verscheen weer de muisgrijze djinn. Hij stak een hand uit en toverde met de andere hand vers licht uit een lamp.

‘Kruisverhoor,’ flitste het door mijn hoofd.

‘Waarmee kan ik u ... Aha.’

De man trok een lade open. Daarin had hij gisteren het Aloysius-getuigschrift gedeponneerd. Ik had het als een soort onderpand hier achtergelaten.

‘Zo,’ zei de man, ‘en hebt u ook de krant gelezen, meneer? De radio gehoord?’

Hij wapperde even met het papier. Ik handelde bliksemsnel. Ik griste het ding uit zijn hand, stopte het tussen de kranten in de tas en verdween.

Tingeltangel.

‘Hela! Hela!’ hoorde ik hem nog roepen.

Gejaagd stapte ik drie straten door. Dan trok ik het getuigschrift van tussen de kranten, vouwde het op en stopte het in mijn portefeuille. De kranten deponeerde ik in een vuilnisbak waarop stond: HOUD UW STAD SCHOON. Recycleren was niet mijn sterkste zijde.

13

Vlak daarna voelde ik me plotseling verschrikkelijk alleen. Ook de zwaartekracht leek me veranderd. IJlings greep ik naar mijn linker heup. Mijn schoudertas was leeg. Aloysius was verdwenen!

Een paniekmovie. Ik spoelde tevergeefs de recentste uren in mijn hoofd terug. Aloysius kwam niet meer in beeld. Hij weigerde. Waar, wanneer had ik hem nog nabij gevoeld? Wanneer, hoe had ontstentenis toegeslagen?

Na deze mislukte oefening liep ik zelf terug, onwils roekeloos joggend tussen winkelende volksscharen. Ik haalde fietsen en auto's in. Ik liep gezinnen omver. Ik joeg een hond voor mij uit. Ik inhaleerde benzine. Toen ik tegen een stedelijke bloembak aan knalde, viel alles stil.

Ik had het koud. Met een ruk kwam ik overeind, maar snerpende hoofdpijn drukte me ogenblikkelijk weer ter aarde. Geluiden drongen dik tot me door. Iemand verkende mijn kleren, alsof ik al dood was. Toen ik mijn handen van voor mijn gezicht deed en mijn ogen opende, zag ik ook iemand door mijn portefeuille bladeren.

'Vermeersch,' hoorde ik hem zeggen, "'Vermeersch' staat er hier.'

'Afblijven,' snauwde ik, plotseling klaarwakker. Voor de tweede keer die dag griste ik het kostbare document uit andermans handen.

'Hela, hela!' maande een kerel in het wit me aan.

Ik keek om me heen: ik lag verdorie op een brancard. Blauw zwieplicht kleurde de omgeving.

'Verdomme.'

Ik betastte mijn hoofd.

'Hoe voel je je?'

'Nee.'

'Eh?'

'Bah ja.'

'Ben je van hier?'

'Die verrotte bloembak ook!'

'Kun je lopen?'

Iemand wees naar de ambulance. Ik schudde van nee, maar eigenlijk bedoelde

ik: niét in dat ziekenvoertuig! Weer onderging de zwaartekracht hevige schommelingen: de brancard werd plotseling opgetild. IJlings sprong ik op de begane grond. Mijn hele lijf protesteerde grondig.

‘Ja maar, wat zal ’t nu eigenlijk zijn, hé!?’

‘Maar ik héb niks!’

Ik wreef over mijn gezicht en rolde mijn linker broekspijp even op. Ondertussen groeide mijn publiek alsmaar aan. Ik kreeg het danig op de heupen van dat blauwe gezwiep. Plotseling wist ik haarfijn wat me te doen stond, hoewel ik op vier plaatsen pijn voelde. Ik stopte het Aloysius-getuigschrift weg, staarde naar het einde van de winkelstraat, begon met mijn armen te molenwieken en riep: ‘Hela! Hela daar!’

Iedereen keek om. Daar had ik op gerekend. Ik zette het op een spurten, opnieuw tussen bloembakken door slalommend. Een keer wierp ik nog een vlugge blik over mijn schouder, naar waar dat blauwe schijnsel spookachtig bewoog. Niemand van de kijklustigen zette de achtervolging in.

14

Pas in de Sint-Elooiskerk kwam ik tot stilstand. Sanctuary! Ik zette me hijgend in de laatste rij, de rij der goddelozen en zondaars, en telde er mijn verwondingen. Grootste verwonding echter was de verdwijning van mijn adoptiefkind Aloyius. Hoorde ginds vooraan in de kerk de officiële lieveheer mijn gehijg? Of legde ook hij zijn linkeroor te luisteren?

Ik hinkte de kerk weer uit.

Belle Epoque was al dicht. De krantenkiosk ook. In Den Engel botste ik op een kluit droogzingend volk. Mijn queeste duurde er ongeveer een halfuur, goed voor drie glazen bier. Geen spoor van de astronaut te bekennen. Hij zat weer in een baan om de aarde, gewichtloos. Ikzelf was aan de aarde genageld, de zwaartekracht werd heviger. Mijn strenge blik zeilde door het café. Toen ging ik weer weg. Onzacht sleurde ik de deur open. Ik stapte in een zwart gat.

Via Inlichtingen kreeg ik het telefoonnummer van antiquariaat Belle Epoque.

‘Nee!’ zei de man, verbouwereerd dat ik alweer in zijn gelijkmatige leven opdook. ‘Nee! Het ligt niet hier. En kunt u me nu even ...’

Vermoeid tot in mijn ruggenmerg verbrak ik de communicatie weer.

Twee dagen later begaf ik me naar de krantenkiosk.

‘Verloren of achtergelaten voorwerpen leg ik altijd subiet daar op het kastje van de lotto,’ legde de vrouw uit. ‘Zoals je ziet: dat ... die ... eh ... Het ding ligt er niet bij.’

‘Ja,’ zei ik gelaten, ‘nee.’

Ik kocht een pakje tabak.

Veerle kwam. Ik zette koffie. Het was alsof mijn eigen bloed door het apparaat passeerde. Ik voelde me een judas en ging tot bekentenissen over. Dat ik de astronaut had willen verkopen. Dat ik hem onderweg ergens kwijtgespeeld was. Wat voor lijdensweg het nog geworden was.

‘Wat ga je met die verkeerde lieveheer doen? Ook verkopen? Om je drankrekeningen te betalen?’

Ik knikte dat ik het niet wist.

‘Moet je de vrouw van José Vermeersch niet vertellen dat je het beeld niet meer hebt?’

‘Weet niet. Aloysius is zijn schepper weer achterna, hé.’

Veerle was niet in de stemming voor beeldspraak. Ik dacht plotseling terug aan het Fonds Dakloze Dieren. De adoptie van een poes was dus evenmin doorgegaan.

‘Godverdomme, Veerle,’ zei ik, ‘ik heb altijd tegenslag.’

Ik had die forintjes niet weg mogen gooien. Opstandig loenste ik naar mijn verkeerde lieveheer.

‘Je hebt de ziekte van deze lage streek in je lijf,’ antwoordde ze. ‘Arm Texaan-tje. A propos: ga je naar de begrafenis van Vermeersch?’

Dus toch een metafoor.

‘Nee,’ schudde ik, ‘nee, hoe is het met je ma?’

15

Op de donkerste dag van het jaar nam ik de bus naar Lendeledede. Het was anderhalve week na de begrafenis van de beeldhouwer. Het was koud en winderig. De verkeerde lieveheer reisde met me mee. Ik wou die postuum cadeau doen.

Mevrouw Vermeersch jongleerde met een sleutelbos en slaakte het heiligdom van de overleden meester. Het leek alsof er een diepe zucht van opluchting uit ontsnapte, een gekwelde geest ijde bevrijd naar buiten. Ik geloofde mijn eigen ogen niet. Alle verkeerde lieveheren waren verdwenen. Er was niets meer, met uitzondering van een stervende gatenplant in de hoek en wat as op de grond.

‘Ik kom hier bijna nooit,’ zei de weduwe. ‘Verleden week is de collectie oude kruisbeelden hier opgehaald. Een jonge kerel met een galerij aan de zee, eh ... de kust. Tiens, is het meisje niet meegekomen?’

‘Nee.’

Ze keek naar mijn plastic zak met de verkeerde erin.

‘Had je misschien ook interesse voor de collectie? Had ik dat geweten ... ‘

‘Eh ... eigenlijk ... tja ... ‘ Ja en nee bedoelde ik.

‘Ik kwam nog een exemplaar cadeau doen.’

‘O, dat is sympathiek.’

Ze nam de zak in ontvangst.

‘Dank u.’

Als een grote zwarte vogel stapte ze over het gazon. Het water in de vijver rilde. Toen ik afscheid nam, hadden we met geen woord over de astronaut gerept. Ik vatte de voettocht naar de bushalte weer aan. Een scherpe wind floot rond de ateliers van wijlen José Vermeersch. Ik keek nog even om en merkte dat mevrouw Vermeersch mijn verkeerde lieveheer bij de vuilniszakken aan de poort deponeerde.

Wachtend aan de halte, op de bus van het grote verdriet, spiedde ik de grijze lucht af. Ik zag Vermeersch die met de steel van zijn pijp beschuldigend in mijn richting prikte. Ik zag Aloysius nederdalen en weer ten hemel stijgen.

Thuis nam ik een bad. Ik hoopte er zachtjes in te verzuipen, zwemmend door een tunnel van vergetelheid.

16

Het ijs knisperde in de whiskyglazen. Een geluidje uit de duizend.

‘Zeg ma,’ begon ik, ‘zo’n verkeerde lieveheer, je weet nog wel, de vorige keer heb je ’t er nog over gehad ... ‘

‘Ja?’

‘Is dat eigenlijk iets bijzonders? Ik bedoel: worden die speciaal gezocht door antiquairs of verzamelaars bijvoorbeeld?’

Ze fronste haar voorhoofd onder haar purperen poppenkrullen.

‘Dat weet ik niet, hoor. Heb jij die kleine meegenomen misschien? Ah ja.’

‘Zijn er veel van? Ik dacht ... Eentje min of meer ... ‘

‘Ik kreeg die van je oom, dief die je bent. Eigenlijk brengt zo’n verkeerde lieveheer ongeluk. Als je zelf voldoende krachten ontwikkelt om die doem tegen te werken, wordt het groot geluk. Dat is de kunst. En de paus kuste het asfalt, ha ha!’

Ik dacht aan ma's onfortuinlijke vioolcarrière.

'Paus?'

'Whiskygrapje.'

'O, is dat zo? Wat je daarnet ... '

'Ja,' knikte ze beslist. 'Een verkeerde kruisheer is zoiets als de wens 'break a leg' vooraleer iemand het podium op moet. Het werkt op eenzelfde manier.'

'Dat ruikt naar bijgeloof.'

'Wierook. Wie geen geloof heeft, wat het ook moge zijn, begrijpt het bijgeloof niet.'

Ik dacht terug aan de korte monoloog van José Vermeersch in het lieveherenzaaltje.

'Ze hebben dus toch wel hun betekenis?'

'Ach, misschien alleen voor oude vrouwen als ik.'

'Als ik nu eens een handeltje in verkeerde lieveheren opzette?'

'De pastoors zien die wegstrookende christussen niet graag. Verkoop liever kaarsen. Het is de zwakke plek van de officiële canon: te veel aandacht voor de slechte moordenaar. Een van de neurosen van Golgotha. Die Salman Rushdie vond ook een zwakke plek, in de islam. Schatrijk is hij, maar levend begraven, nog altijd. Morsdode cyclus. Hoe is het met Veerle?'

Verbluft keek ik haar aan. Ma kon bliksemsnel van de hak op de tak springen.

'Wel?'

Ik greep naar mijn glas alsof het een gifbeker was.

'Die ... Die verkeerde lievevrouw,' zei ik.

17

Krachten ontwikkelen om de doem tegen te werken dus. Drie weken lang wenste ik mezelf tot driemaal toe per dag: 'break a leg'. Maar ik had geen podium om te bestijgen. Aloysius bleef spoorloos. Nuchtere Veerle bekeek me met andere ogen. Naar mijn souterrain kwam ze niet vaak meer. Haar eigen ma legde meer en meer beslag op haar. En José Vermeersch was van deze aarde verdwenen, een leger honden en beelden en lieveheren achterlatend, verspreid over de hele wereld. Ik voelde me verweesd. Ik voelde me ook een verliezer.

Toen kwam ik op een avond voor een raadsel te staan dat ik nooit heb kunnen ontrafelen of oplossen.

Op een vrijdagavond was er een kerstmarkt in de omgeving van de Sint-Eloois-kerk. In vuurmanden lag houtskool te gloeien. Zo verwarmden ze hier vroeger de

fabriekshallen in dit Vlaamse Texas. Ook in de straten van Chicago en New York stonden zulke vuurmanden: zowel het Leger des Heils als de straatbendes kwamen er de handen warmen.

Ik liet me op de mensenstroom meedrijven. Tegen de flank van de Sint-Elooiskerk hing een hele grote lieveheer, vervuild door benzinedampen. Even keek ik naar hem op. Eronder was een openbare pisgeul. Niet zo lang geleden had ik daar al eens gestaan, na mijn hijgbezoek aan de kerk. Sanctuary. Andermaal stevende ik eropaf.

Terwijl ik plaste, zeilde mijn blik naar een kerststal, met echte mensen en dieren erin. Een dranghekken hield de toeschouwers op een afstand. Ik verliet de onwelriekende geul en knikte nog even onmerkbaar naar de reuzengrote lieveheer boven mij. Hij grimlachte versteend terug.

Toen drong het tot me door dat een van die kerstfiguren niet echt was. Dat kind in die kribbe ... Ik haastte me naar het dranghekken. Jozef en Maria knikten me vriendelijk toe. Verbijsterd staarde ik naar hun pasgeborene: het was de astronaut Aloysius in hoogsteigen persoon, eenbenig! Zonder twijfel. Hij was omringd door kinderen met schapenvellen om hun schouders. Een ervan legde net op dat ogenblik het ontbrekende been liefdevol op het stro in de kribbe. Mijn ogen werden schoteltjes. Ik herkende ook de kleine durfniet die in de Welriekende Straat muntstukjes tussen de voeten van voorbijgangers had gegooid.

Ik wou iets roepen, maar wat?

Dat het MIJN pop was?!

Daar lag dus voorwaar mijn dierbare Aloysius, wegstarend naar links, naar de kleine, muntjes gooiende deugniet, en gewikkeld in kranten waarin misschien nog het overlijdensbericht van zijn eigen schepper stond. Andermaal was hij op aarde nedergedaald.

Ik wenkte de Welriekende Deugniet.

'Ik?' gebaarde die verbaasd. Ik knikte heftig.

De fanfare Door Eendracht Sterk verzamelde zich. Hoestend, snuivend en blozend schaarden de muzikanten zich rond zo'n vuurmand. Ik hield ze scherp in de gaten, terwijl ik vliegensvlug fluisterende onderhandelingen met het kereltje voerde.

'Voor zo'n poppetje?' vroeg hij verrast.

'Ja, en haast je wat,' knikte ik. 'En vergeet dat kapot been niet!'

De lieveheer tegen de flank van de Sint-Elooiskerk keek niet op. Zijn hoofd was op zijn borst gezonken, zwart van ellende. Hij wou niet medeplichtig zijn. Ik tastte naar mijn portefeuille, dat echte paspoort in dit Zuid-West-Vlaamse Texas, plukte het beloofde losgeld eruit en haalde diep adem. Dan berekende ik mijn kansen om met mijn broze buit heelhuids door de fanfarebarricade te breken.

‘Break a leg,’ mompelde ik.

SJORS DNO

joris.denoo@gmail.com

Anno 1995 was deze novelle in Nederland een van de vijf nominaties in de Meulenhoff Jubileum Verhalenprijs. Er waren meer dan 700 inzendingen. Het literair tijdschrift De Gids publiceerde de tekst toen. Het verhaal verscheen ook in het Vlaamse literaire tijdschrift De Brakke Hond en als aparte boekuitgave bij uitgeverij Aleph Wevelgem.